

IGNACY PIEŃKOWSKI
1877-1948

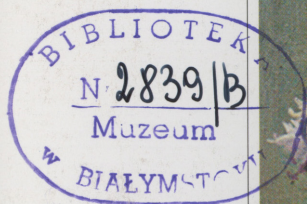
wystawa
lipiec–wrzesień '95

MUZEUM RZEŹBY A. KARNEGO

Oddział Muzeum Okręgowego w Białymstoku
ul. Świętojańska 17

Ignacy Pieńkowski to twórca zapomniany. O jego malarskiej i pedagogicznej działalności napisano niewiele i nie znalazł się nikt, kto poświęciłby mu monografię. Również jego dzieła uległy rozproszeniu i dziś tylko nieliczne obrazy w większych muzeach Polski zaświadczać o jego artystycznym trudzie. A był to człowiek i artysta wyjątkowy — szlachetny, prawy, skromny, oddany pasji, jaką stanowiła dla niego sztuka i kształcenie młodzieży — dla tej pasji „żył jako artysta i jako człowiek”.1)

Urodził się 19 lipca 1877 r. na Podlasiu i tutaj spędził swe dzieciństwo oraz wczesną młodość, tutaj uformowała się jego artystyczna wrażliwość rozbudzona bogactwem i pięknem otaczającej przyrody. Na podlaską wieś zawsze chętnie powracał w przerwach pomiędzy dalekimi, egzotycznymi podróżami, nadbużańskie pejzaże stanowiły częsty temat jego płócien.

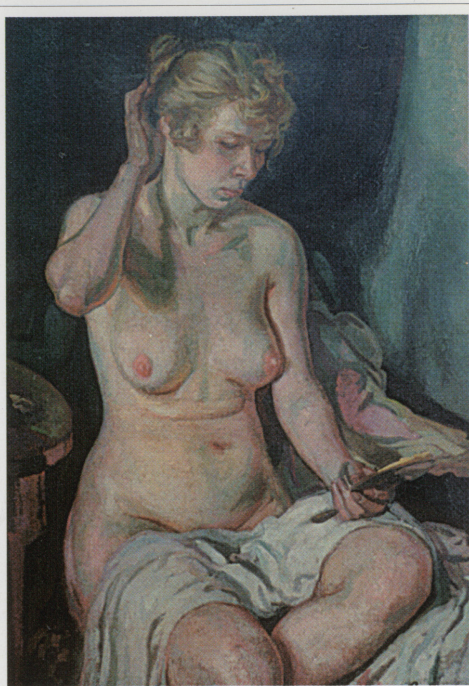

„Chryzantemy w dzbanie”
ol. pł., wł. Muzeum
Górnośląskie w Bytomiu

Przyszedł na świat w rodzinie ziemiańskiej, w majątku dołubowskim, w starym drewnianym dworze otoczonym ogrodem. Tradycjom w jakich był wychowany zawdzięczał wiele — jako artysta i jako człowiek. Jego rodzice: matka — Wiktoria z Władyczańskich i ojciec — Kajetan Ludwik Pieńkowski — byli postaciami wyjątkowymi. Obydwoje uczestnicy Powstania Styczniowego wychowali swego syna w duchu patriotyzmu, uczyli go prawości i skromności i zapewnili mu staranne wykształcenie zgodne z jego pasją.

Już jako piętnastolatek rozpoczął Pieńkowski naukę rysunku w Warszawskiej Szkole Wojciecha Gersona, by potem kontynuować studia w krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych pod kierunkiem T. Axentowicza, L. Wyczółkowskiego oraz krótko J. Stanisławskiego. Rychło okazało się to jednak niewystarczające i młody artysta

wyjechał w 1899 r. wraz z W. Weissem oraz J. Bukowskim najpierw do Monachium a następnie do Paryża, gdzie wstąpił do Akademii Juliana. Tu zetknął się ze sztuką impresjonistów, zafascynowały go płótna Renoire'a, Cezanne'a, Gauguine'a, a potem Matisse'a. Odległym echem tej fascynacji zdają się być niektóre jego martwe natury.

„Akt” ol. pł., wł. prywatna

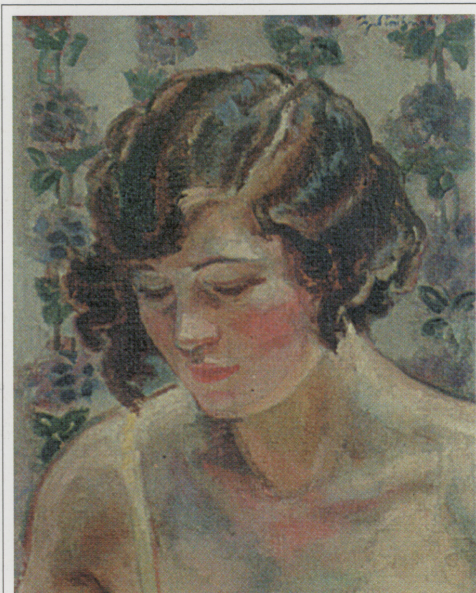
Po powrocie do Krakowa poślubił w 1901 r. Józefinę z Rogoszków, którą potem wielokrotnie portretował, tworząc najlepsze płótna: „Tulipany” (1907 r.), „Śniadanie” czy „Portret żony z psem” (1910 r.), gdzie zaprezentował się jako w pełni już dojrzały i ukształtowany twórca. Małżeństwo to przyniosło jednak artyście wiele goryczy i ostatecznie zakończyło się rozwodem.

„Martwa natura”
ol. pł., wł. Muzeum
Narodowe w Krakowie

Częste w tym okresie wędrowki w Tatry polskie i na Słowację zaowocowały licznymi pejzażami górskimi: "Widok na Giewont", "Pejzaż z Zakopanego" oraz scenkami rodzajowymi i portretami postaci z ludu, np. "Góralki z Podhala". W 1907 roku udał się Pieńkowski ponownie do Paryża, a następnie do Włoch, gdzie doskonalił swój warsztat artystyczny obcując z malarstwem dawnych mistrzów. Tu skopiował między innymi portret Katarzyny Cornaro z galerii Uffizzi.

Po powrocie do kraju w 1909 r. osiadł na stałe w Warszawie, gdzie objął katedrę profesora w warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych. Stąd wyruszał często w rodzinne strony — do Dołubowa i na Grodzieńszczyznę. Jednocześnie działał w krakowskim Towarzystwie Artystów Polskich "Sztuka", zostając w dwanaście lat później jego prezesem, a następnie skarbnikiem i sekretarzem.

„Głowa młodej kobiety”
ol. pł., wł. Muzeum
Okręgowe w Bielsku-Białej

Okres pierwszej wojny światowej zapoczątkował nowy, szczęśliwy etap w życiu malarza, przynosząc mu nominację na profesora nadzwyczajnego i katedrę w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych, po ustępującym z niej Leonie Wyczółkowskim. Pieńkowski zawarł również w 1915 r. nowe, szczęśliwe tym razem małżeństwo z Ireną z Ostrowskich. Proponowane stanowisko objął artysta dopiero po zakończeniu wojny w 1918 r. Wcześniej odbył podróż do Moskwy organizując tam wystawę sztuki polskiej. Efektem tej wyprawy stał się cykl pięknych pejzaży namalowanych na Krymie — w Jałcie, Ałupce i Eupatorii. Odwiedził również Pieńkowski Odessę i Kijów. Po powrocie do Krakowa objął katedrę rysunku, a potem malarstwa na Krakowskiej Akademii, uzyskując w 1930 roku nominację na profesora zwyczajnego tej uczelni. Podsumowaniem jego pracy pedagogicznej był srebrny medal uzyskany za długoletnią służbę w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie w 1939 roku. Poczynając od 1924 roku, przez lat dziesięć, współredagował też twórca krakowskie „Sztuki Piękne” i był członkiem czechosłowackiego towarzystwa artystycznego „Manes”.

„Portret Katarzyny Cornaro”
kopia wg. Tycjana, ol. pl.,
wł. Muzeum Rolnictwa
im. K. Kluka w Ciechanowcu

Nie sposób nie wspomnieć o dalekiej podróży do Brazylii i Argentyny, którą odbył artysta w latach 1924/25, propagując sztukę w polonijnych ośrodkach Ameryki Południowej i tworząc cykl obrazów brazylijskich: „Morze z Kurytyby”, „Agawy w słońcu”, „Dżungla brazylijska”, „Panorama z Rio de Janeiro”.

Zmarł 6 września 1948 roku w Krakowie i został pochowany na Cmentarzu Rakowickim. Był nagrodzony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Biografia Ignacego Pieńkowskiego to biografia człowieka, twórcy i pedagoga aktywnego do ostatnich chwil życia. Pozostaje ona w zgodzie z refleksją umieszczoną w jego notatniku: „Miłować naturę, Sztukę i wszelką pracę przezwyciężając trud i nastęrczając się przeciwieństwa. Często zastanawiać się nad sobą i badać własne sumienie (...) Być bezstronnym, sprawiedliwym (...) Każde przedsięwzięcie traktować z powagą unikając połowiczności ...”

Jako pedagog, pełen oddania i serca dla swoich uczniów, wykształcił grono artystów, którzy rozwinęli pod jego kierunkiem swoje talenty i zajęli poczesne miejsce w gronie artystów malarzy. Wystarczy tu wymienić takie nazwiska, jak: Jan Cybis, Hanna Rudzka-Cybisowa, Karol Larisch, Józef Jarema, Jerzy Wolff, czy Paweł Dadlez. Jako artysta malarz był stale obecny w polskim życiu artystycznym i pozostał znaczącą postacią w historii sztuki polskiej”.²⁾

Pragniemy, by wystawa przypomniwała sylwetkę artysty i część jego bogatego dorobku. Prezentowane prace pochodzą ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Białymstoku, Muzeum Narodowego w Warszawie, Muzeum Narodowego w Krakowie, Muzeum Rolnictwa im. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu, Muzeum Okręgowego w Bielsku-Białej oraz Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu, a także kolekcji prywatnych.

WAŻNIEJSZE WYSTAWY

2.839/B

- 1900 Wystawa sztuki międzynarodowej w Paryżu
1906 Wystawa w Salonie na Polu Marsowym w Paryżu
1911 Salon Triennale w Antwerpii
1912 Salon Sztuki Polskiej w Moskwie
1915 Wystawa sztuki polskiej w Pałacu Sztuki w Wiedniu
Wystawa sztuki polskiej w Moskwie
1920 XII Biennale w Wenecji
1921 Wystawa sztuki polskiej w Paryżu
1925 Wystawa indywidualna w S. Paulo i Kurytybie
1926 XV Biennale w Wenecji
1927 Wystawa sztuki polskiej w gmachu Ateneum w Helsingforsie (Hälsingborg) Szwecja
Wystawa sztuki polskiej w salach Towarzystwa "Manes" w Pradze
Wystawa sztuki polskiej w Królewskiej Akademii Sztuk Pięknych w Sztokholmie
1928 Wystawa sztuki polskiej w gmachu Secesji w Wiedniu
Wystawa sztuki polskiej w Salonie Narodowym w Budapeszcie
Wystawa zbiorowa sztuki polskiej w salach Palleis des Beaux Arts w Brukseli
1929 Wystawa zbiorowa sztuki polskiej w Hadze
1929 Powszechna Wystawa Krajowa w Poznaniu
Wystawa Towarzystwa "Manes" w Pradze (wystawiają I. Pieńkowski i J. Pankiewicz)
1930 Wystawa sztuki polskiej pt. "Pejzaż i lud" w Miejskim Muzeum w Gdańsku
Wystawa polskiej sztuki w Pałacu Charlottenburg w Kopenhadze
Wystawa polska 1830–1920–1930 w gmachu Jeu de Paume w Paryżu
1933 Wystawa "Jan Stanisławski i jego uczniowie" w TZSP w Warszawie
1935 Wystawa sztuki polskiej w Pruskiej Akademii Malarstwa w Berlinie
1937 Międzynarodowa Wystawa Sztuki i Techniki w Paryżu
Wystawa retrospektywna i konkursowa "Łowiectwo w sztuce polskiej" w TZSP w Warszawie
1938 Wystawa sztuki polskiej w Instytucie Carnegiego w Pittsburgu

Poczynając od 1905 roku artysta brał udział w większości wystaw TPSP w Krakowie, TZSP w Warszawie i Towarzystwa Artystów Polskich "Sztuka" w Krakowie.

WYSTAWY POŚMIERTNE

- 1950 Wystawa pośmiertna prac I. Pieńkowskiego w TPSP w Krakowie
Wystawa Towarzystwa Artystów Polskich "Sztuka" w Krakowie
1953 Wystawa "Krajobraz i życie wsi polskiej" TPSP w Krakowie
1954 Wystawa retrospektywna portretu polskiego w TPSP w Krakowie
1956 Wystawa "Polskie malarstwo akwarelowe od roku 1830 do 1956" w TPSP w Krakowie
1957 Wystawa "Jan Stanisławski i jego szkoła" w TPSP w Krakowie
1961 Wystawa jubileuszowa 50-lecia ZPAP w Krakowie
1968 Wystawa obrazów Ignacego Pieńkowskiego w 20-lecie zgonu artysty Profesora Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie w 150-tą rocznicę tej uczelni w Muzeum w Bielsko-Białej
1977 Ignacy Pieńkowski — wystawa malarstwa w Muzeum Okręgowym w Białymstoku (w setną rocznicę urodzin artysty)

Okładka — „Wiejska dziewczuszka” ol. pł. wł. Muzeum Narodowe w Warszawie

1) F. Klein — „Ignacy Pieńkowski” w „Sztuki Piękne” R. IV 1927 s. 41

2) M. Hozer — Wstęp do stałej ekspozycji poświęconej I. Pieńkowskiemu w Muzeum im. K. Kluka w Ciechanowcu